

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:
20/83-1

Vår dato:
02.03.2020

NOU 2019:19 Jenterom, gutterom og mulighetsrom

Vi viser til høring om NOU 2019: 19 Jenterom, gutterom og mulighetsrom fra Kulturdepartementet.

Komité for kjønnsbalanse og mangfold i forskning (Kif-komiteen) har drøftet saken på et komitemøte, og har følgende innspill.

- Kif-komiteen mener at det kreves overordnet politikk, økt ressursbruk og nasjonal samordning hvis situasjonen skal snus innen de neste 10-20 år.
- Kif-komiteen stiller seg positiv til bruk av kjønnspoeng etter en grundig vurdering om slik særbehandling er påkrevet grunnet sterk underrepresentasjon.
- Kif-komiteen mener at forslag til oppfølging bør ha et interseksjonelt perspektiv i samsvar med utredningens analyse. Altså bør bl.a. tiltak eksplisitt adressere rekruttering av unge med innvandrerbakgrunn.
- Kif støtter tiltak NOU-en legger frem; et samordnende likestillingssekretariat, nasjonal satsing på menn i helse/utdanning, kjønns-/likestillingsperspektiver i læremidler, systematisk arbeid med utdanningsvalg og at det bygges videre på erfaringer fra kvinner i MNT-fag.

Et helhetlig nasjonalt arbeid må til

NOU 2019:19 foreslår et samordnet og langsiktig nasjonalt arbeid for å endre holdninger. Det er Kif-komiteen enig i. Spørsmålet kan ikke reduseres til utilsiktede utslag av individers preferanser ved valg av fag. Storsamfunnet, arbeidsmarkedet, utdanningsinstitusjoner og brukere av tjenester har felles interesse i at norsk utdanning og yrkesliv blir mindre kjønnsdelt. Kif-komiteens innspill til NOU 2019:19 bygger først og fremst på en gjennomgang av denne utredningen. Kif ser samtidig at fremlegging av flere utredninger i samme periode med kryssende/sammenfallende tematikk viser at vår sektor står ved et veiskille. De viser at problemene har utslag på flere samfunnsområder – og at de er delt om bruk av kjønnspoeng. En nasjonal politikk for å håndtere kjønnsdelt utdanning og yrkesliv må likevel behandles helhetlig og prinsipielt, belyst av ulike perspektiver.

- NOU 2019:19 tar utgangspunkt i unges utdanningsvalg. Utredningen ivaretar et mangfoldsperspektiv i større grad enn andre utredninger. Unge menn og kvinner med innvandrerbakgrunn tas med i vurderingen.
- NOU 2020: (Kompetansebehovsutvalget) vektlegger arbeidsmarkedets behov for både kvinner og menn i ulike yrker. Dette inkluderer yrker der det i dag er mangel på kvalifiserte kandidater – mangelen blir verre hvis man bare rekrutterer fra det ene kjønn.
- NOU 2020: 3 Ny lov om universiteter og høyskoler foreslår å fjerne kjønnspoeng som virkemiddel. Utvalget mener rammer individer som mister studieplasser til studenter med 1-2 kjønnspoeng uforholdsmessig sterkt. De mener at norsk praksis er i strid med EU-retten.

Kifs utgangspunkt er i sitt mandat, gitt av Kunnskapsdepartementet. Kif skal fremme økt kjønnsbalanse i toppstillinger i forskning. Derfor er komiteen opptatt av at kjønnsdelt utdanning hindrer kjønnsbalanse blant faste vitenskapelige tilsatte. Jo færre kvinner studerer fag med lav kvinneandel i dag - jo dårligere mulighet for å forvente kjønnsbalanse blant professorer om 10-15 år. Kif har i møter med institusjoner i UH-sektoren blitt spurt om hvilke tiltak som kan tas i bruk for å øke rekruttering av det underrepresenterte kjønn. Et gjentakende spørsmål er hvilke tiltak som har dokumentert effekt. Kif mener at en evaluering av eksisterende tiltak ville være et godt utgangspunkt for at utprøvde tiltak kan tas i bruk fleres steder.

Kjønnspoeng

Et sentralt tema i kjønnsdelt utdanning er bruk av kjønnspoeng versus andre virkemidler for å motvirke kjønnsdelt utdanningsvalg. Kif-komiteen ser at kjønnspoeng har hatt effekt i noen fag, og stiller seg positiv til bruk av kjønnspoeng etter en grundig vurdering om slik særbehandling er påkrevet grunnet sterk underrepresentasjon. Det er mange fag som har søkt om å bruke virkemiddelet og fått nei fordi de ikke oppfylte likestillingslovens kriterier for legitim bruk av særbehandling. Kif mener at den juridiske vurderingen som ble lagt til grunn for dagens tekst i UH-loven balanserer hensynet til kjønnsbalanse og ikke-diskriminering.

Kif-komiteen ser likevel at virkemiddelet ikke fungerer i alle fag. Bruk av kjønnspoeng vil virke ulikt på fag med høy og lav søkning. Hvis det gis et eller to kjønnspoeng til det underrepresenterte situasjon i en situasjon med høy konkurranse, kan de som ikke får plass til tross for bedre karakterer enn de som kom inn oppleve det som særlig problematisk eller diskriminerende. Hvis man opererer med kjønnspoeng i fag med lav søkning, spiller et eller to kjønnspoeng ikke en stor rolle, siden de over en viss karaktergrense slipper inn uansett.

Etniske skillelinjer og kjønnsdelt utdanning

Mandatet til Kif omfatter også etnisk mangfold i forskning og høyere utdanning. NOU 2019:19 omtaler kjønnsstereotyper og utradisjonelle fagvalg blant unge med innvandrerbakgrunn. Statistikk om studenter og ansatte i academia viser at det er ujevn representasjon av personer med innvandrerbakgrunn i noen fag, både i toppstillinger og i rekrutteringsstillinger. Det gir grunn til å se nærmere på både kjønns skiller og etniske skiller i utdanning og arbeidsliv.

Utredningen omtaler forskning som tyder på at unge etterkommere med foreldre som har tradisjonelle kjønnsroller likevel velger noe mindre kjønnsstradisjonelle yrker og studier enn flertallsbefolkningen.

Den interseksjonelle analysen i utredningen tilsier at også forslag til oppfølging bør ivareta et interseksjonelt perspektiv. Arbeidslivet generelt og UH-sektoren spesielt bør gjenspeile samfunnets mangfold og synliggjøre rollemodeller for unge.

Tiltak

Her er våre kommentarer til noen av de foreslåtte tiltak:

Koordinering via et likestillingssekretariat i Utdanningsdirektoratet: Hittil har arbeidet med kjønnsdelt arbeid vært fragmentert og lite samordnet. Kif-komiteen mener det trengs bedre koordinering nasjonalt, slik utredningen foreslår. Kif tar ikke stilling til hvor en slik enhet best skal plasseres.

Nasjonal satsing for å rekruttere menn til helse-, omsorgs og lærerutdanningene: Kif er enig i at dette arbeidet krever større innsats enn i dag. Dette arbeidet bør ta høyde for lav representasjon av personer med innvandrerbakgrunn i f.eks. lærerutdanning.

Kjønns- og likestillingsperspektiver i læremidler, lærerutdanning og støttemateriell til lærere: Kif er positive til at kjønnsperspektiver og likestillingsperspektiver inngår i så vel forskning som læremidler og utdanningsløpet til barn og unge. Godt materiell til lærere er særlig viktig.

Systematisk arbeid på lavere utdanningsnivåer for å påvirke utdanningsvalg: Arbeidet på andre utdanningsnivåer påvirker Kifs arbeid med kjønnsbalanse indirekte, men er en viktig satsing. Rekruttering til forskning skjer i institusjoner for høyere utdanning, disse påvirkes av rekruttering til høyere utdanning.

Bygg på erfaringer med rekruttering av kvinner i MNT-fag: Et helhetlig arbeid må bygge på tidligere erfaringer. Dog bør det sies at det er ulikheter i status og søking til ulike fag, dermed må det også gjøres nybrottsarbeid i fag der menn er underrepresentert. Regjeringen bør evaluere effekten til dagens tiltak for å rekruttere og beholde det underrepresenterte kjønn.

Utprovde tiltak må skaleres opp og brukes flere steder.

Lag felles søknader om kjønnspoeng for studiesteder som tilbyr samme studieprogram: Dette foreslås organisert i regi av Universitets- og høyskolerådet: Så vidt Kif vet er felles søknader på tvers av institusjoner trolig problematisk med bakgrunn i UH-lovens bestemmelse om kjønnspoeng samt føringer fra EU-retten. Vi tror ikke at behovet for individuell vurdering kan settes til side uten videre.

Vennlig hilsen

Curt Rice
leder, Kif-komiteen

Ella Ghosh
seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR